

Ilja Kotikallion muistolle

Yllättävänä, mieltäni syvästi järkyttäen minut tavoitti tieto, että Ilja Kotikallio, eräs kaikkein tiedokkaimmista kansanperinteen taitajistamme, on lähtenyt »sinne, mis' on sanatonna suu". Hänen heleä henkensä on siirtynyt tuonilmaisiiin, armahien syndysien eteen, ja ammoiin alenneen suuren sukukuntansa luo — kuten suistamolaisessa kuolin-itkussa kauniisti sanotaan.

Ilja Kotikallio, aikaisemmalta nimeltään Sinda, syntyi Suistamon Ihatsun kylässä, vuonna 1896. Sotavuosien jälkeen hänen evakontiensä johti Lapuulle, jossa hän vaimonsa kuoltua ja ainoan tyttärensä mentyä naimisiin yksinään eleli. Vaikean sairauden vuoksi hän joutui olemaan parisen vuotta parantolahoidossakin. Kun vuonna 1956 Suomalaisen Kirjallisuuden Seura pani toimeen karjalaisen juhlaperinteen kilpakeräyksen, kirjoitti Lapualla asuva jaakkimalainen maanviljelijä Aarne Tolkki, että hän oli kohdannut niin mainion Suistamon juhlaperinteen taitajan, ettei millään pystynyt tämän kertojansa vuolaan virran tavoin etenevää esitystä paperille tallettamaan, vaan välttämättä olisi saatava magnetofoninauhoja avuksi. Aarne Tolkki sai ääninauhan, toisen, kolmannen ja näin kertyi Suom. Kirj. Seuran kansanrunoarkistoon kaikkiaan 16 tuntia mitä parhaita ja aidointa kuvausta Suistamon entisvuosien elämästä. Kaiken tämän lahjakas kertoja oli Ilja Kotikallio.

Helmikuussa 1958 kansanrunousarkisto kutsui Ilja Kotikallion vieraakseen, ja tällöin monen päivän aikana otimme ääninauhaan Iljan kauniin pehmeästi sointuvalla, aitona säilyneellä Suistamon kansankielellä kertomaa perimätietoa. Suorastaan ilmiömäiseksi osoittautui Iljan hengen mahti. Yksityiskohtaisesti, aivan pikkupiirteisiinkin huomiota kiinnittäen Ilja kuvaili Suistamon praasniekkoja, kyläjuhlien, sukujuhlien, häiden, hautajaisten, muistajaisten vieton, tarkoin hän osasi selvittää ikivanhaan kansanparannukseen liittyneet monet taitat ja tavat, hän taisi useita vanhoja parannusloitsuja. Kotiseudullaan Suistamolla Ilja oli ollut myös innokas metsämies — Suistamon kuulujen Semeikkojen ja Sotikaisten tapaan — ja metsästyksen, kontion, revon, ilveksen ja lintujen pyyntiin liittyvää perinteellistä tietoutta hänellä oli muistissaan valtaiset määrät. Ja niin edelleen. Pitkien saakkunoiden eli satujen kertojana Ilja oli niin ikään verraton. Sadun juoni oli hänellä selkeänä mielessään ja kerronta eteni kohtauksesta toiseen eloisana ja kuulijansa tenhoten.

Vielä tämän vuoden alussa Ilja Kotikallio saapui Helsinkiin ystäviään tervehtimään ja tällöinkin muisteli useita tunteja rakkaan Suistamonsa entisvuosien elämänmenoa ääninauhaan.

Kaikkiaan on kansanrunousarkistossamme noin 25 tuntia Ilja Kotikallion kerrontaa ääninauhoihin talletettuna. Tämä määrä on valtava, ylivoimaisesti eniten, mitä yhdeltä perinteentaitajalta on talletettu. Tästä määrästä riittää aineksia paksuun teokseen.

Ilja Kotikallio oli todella suuri perinteentaitaja,

Ilja Kotikallio (oik.) Lauri Simonsuuren haastateltavana.

eräs kaikkein parhaista ja lahjakkaimmista kertojista, joita lähes kolmen vuosikymmenen aikana kansanperinteen talletustyössäni Inkeristä Ruijan rannoille olen kohdannut. Ilja oli — kuten kaikki suuret runonlaulajat ja kertojat ovat olleet — herkkä tunneihminen, taiteilija, herkästi syttyvä ja innostuva, herkästi haavoittuva, herkästi kyyneleinkin heltyvä. Niitä kohtaan, jotka hän tunsu ystävikseen ja ymmärtäjikseen, hän oli välitön, avoin ja vilpitön.

Sydämessäni yhdyin suistamolaisen itkuvirren toivotukseen Iljaa muistellesani: Ottakaa armahat syndyset Iljan heleä henki valkein vahatuohuksin ja pyhin savuun vastaan siellä missä on ikkunaton ikuinen valkeus...

Olkoon siunattua yksinäisen väsyneen vaeltajan lepo Lapuan kirkkomaassa!

Jyväskylässä 12. 7. 1961.

Lauri Simonsuuri

*

Helmikuun 21. pnä tarjosi seuramme Ilja Kotikalliolle ja hänen haastattelijalleen prof. Aimo Turuselle lounaan. Tällöin Kotikallio tuli myös Seurasaaren kyykkäkentälle, seurasi tarkoin talvipeliämme ja tarttui vihdoin itse sauvoihin iskien kuin Karjalan mies konsanaan.

RSOS:n ortod. jumalanpalvelukset Ruotsissa: Virsbo: lauantaina 2. 9. vigilia klo 18.00 V. Majojen talossa, sunnuntaina 3. 9. liturgia klo 10.00 V. Majojen talossa. Borås: lauantaina 9. 9. vigilia klo 18.00 Carolin seurak.talossa, sunnuntaina 10. 9. liturgia klo 11.00 Carolin seurak.talossa. Åshammar: lauantaina 16. 9. vigilia klo 18.00 A. Kusminen talossa, sunnuntaina 17. 9. liturgia klo 10.00 A. Kusminen talossa. Krylbo: sunnuntaina 17. 9. hartaushetki klo 17.00 Teppo Tervon kodissa Stationsgatan 49. Norrköping: sunnuntaina 24. 9. liturgia klo 11.00 Trozellin kappelissa Trozelligatan 16. Möndal: lauantaina 30. 9. vigilia klo 18.00 Leo Huotarisen talossa Biskopsbogatan 18. Göteborg: sunnuntaina 1. 10. liturgia klo 13.00 S:t Johannes kirkossa, Kyrkliden. Tukholma: sunnuntaina 29. 10. liturgia klo 11.00 Jakobin kirkon vieressä kappelissa.

Runonlaulajan kuolema

Runonlaulaja Maura Vatanen.

Kuhmosta tuli viime vuonna viesti, että syrjäisessä Lammasperässä asuu taitava runonlaulaja Maura Vatanen. Tarkistetut tiedot osoittivat, että asiassa on vankka perä. Seuramme halusi Maurasta tarkemmat tiedot ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kansanrunoarkisto tahtoi tämän kesän aikana nauhoittaa tätä häviävän aarten taitajaa.

Kesken matkavalmistelua tuli toinen viesti — Maura Vatanen on kuollut viime joulukuussa. Toimittaja Anja Saastamoinen ehti kuitenkin antaa kuvauksen (1960) tästä tuonilmaisiin lähtijästä:

Eräs kuhmolainen kansanperinteen tallettaja löysi kotipitäjänsä syrjäisestä kylästä taitavan runonlaulajan. 78-vuotias Maura Vatanen liikehti vielä kettärästi, hänen muistinsa pitkiäkin runoja esittäessään on erinomainen ja kun kuuntelee hänen lauluaan, on hämmästyttävää ajatella, miten hänen tapaisensa harvinaisuus on voinutkin pysyä näin kauan tietymättömissä korpjen kätköissä.

Maura Vatanen on syntynyt Suomussalmen pitäjään kuuluvassa Hietajärven vienankarjalaiskylässä, josta hänet naitiin rajan toiselle puolelle Kostamuksen kylään. Täältä hän v. 1920 tuli kolmen pienen lapsensa kanssa takaisin Suomeen taitaen 50 km:n matkan metsän halki kantaen tuo-

hikontissa kahta pienintä lastaan. Mies oli päässyt Petroskoista pakenemaan Suomen puolelle ja täällä aviopuolisot sitten löysivät toisensa ja rakensivat kotinsa Kuhmon Lammasperään.

Jo nuorena Maura Vatanen oppi runonlaulajan taidon:

— Kun yhteen kokoonnuttiin niin siinä pajatettiin ja laulettiin yksin ja kaksin. Kun toinen väsyi, toinen jatkoi. Kerrottiin tarinoita, tanssittiin karrillia, sestjorkkaa ja humahusta. Mutta kukapa näitä enää osaisi, huokaa vanhus haikeana. Hän toivoi hartaasti, että joku hänen lapsenlapsistaan ottaisi kunnia-asiakseen jatkaa tätä perinnettä.

Vienankarjalan murre taipuu Maura Vatasen suussa pehmeänä ja kaunisointuisena kuin itse runo. On kuin löytäisi elävän yhdyssiteen kaukaisimpien esi-isien maailmaan. Runojen sanasto on paikoitellen tavattoman kaunista ja suloiselta soitolta kuulostaa Maura Vatasen lapsenpesuloihtu-

Pesen peiposeni
kylvetään kyyhkyseni
päivyen puhtahaksi.
Mehiläinen meiän lintu
tuo sie vettä
tuo sie mettä
kipehille voitimiksi
vammoille valevesiksi.

Maura Vatanen on laulanut paljon yhdessä Domna Huovisen kanssa. Alkuaan Domna asui rajan itäisellä puolella, mutta nyt he ovat vieläkin läheisiä naapureita. Ennen he tapasivat toisiansa melkein joka pyhä ja usein vielä viikollakin ja lauloivat yhdessä, mutta nyt kun molemmilla on ikää jo näin paljon, ovat tapaamiset jääneet harvemmiksi. Domna Huovinen on lisäksi miehensä puolelta sukua Maura Vataselle.

*

Kansanrunoarkistolle saapui Maura Vatasen nauhoitus. Asiantuntija lausui, että siinä on mainio, aivan erinomainen häävirsi ja haastatteluja.

Näin kaatuvat heimomme taitajat ja raatajat. Kuka minne...

Maura Vatanen o.s. Huovinen oli syntynyt 3. 5. 1882 Suomussalmella ja kuoli 26. 12. 1960 Kuhmossa.